

Vänsterpartiet Sundbybergs

Miljömanifest

Ett jämlikt samhälle

inom planetens gränser

Innehåll

Inledning	1
Munkmodellen för ett välmående samhälle inom planetens gränser	2
En jämlik grön omställning	3
Teknikomställning eller livsstilsförändring	3
Välfärdens roll i omställningen.....	4
Ett hållbart Sundbyberg	5
Målkonflikter	5
Våra principer och metoder	6
Smarta miljömål.....	6
Koldioxidbudget	7
Cirkulär ekonomi	7
Kreativ bokföring och förnybar energi	8
Livscykelanalys.....	8
Dialog och demokratiska samtal.....	9
Våra miljöpolitiska förslag	10
Cirkulär ekonomi och hållbar konsumtion	10
Transport	12
Byggnader och fastigheter.....	12
Biologisk mångfald, stadsodling och naturkontakt.....	14
Upphandling och kommunala bolag	15
Avslut	16

Inledning

Mänskligheten befinner sig i ett klimatnödläge. Klimatkrisen är på riktigt och händer nu. Vi har mycket att vinna på en grön omställning, men vi kan inte vänta på resten av världen. Omställning sker redan på många håll lokalt och Sundbyberg har stora möjligheter att bli ett föredöme. Vi vill visa att vi faktiskt kan få det bättre av att minska vår miljöpåverkan.

Vi ser redan idag följer av den akuta globala uppvärmningen i form av naturkatastrofer, extremväder, svält och klimatflyktingar. År 2018 var ett katastrofår för skördarna i Sverige, men turligt nog kunde vi importera mat för att täcka upp förlusterna. När vi, som i ett led av den nödvändiga omställningen, måste lämna oljan kommer de globala transporterna försvåras och vi måste skydda samhället, inklusive mat tillgången, mot kriser. Coronapandemin var ett första tecken på sårbarheten i våra system, exempelvis stannade stora delar av den globala handeln och resandet i stort sett upp över en natt. Vi måste dra lärdom av coronapandemin som en världsomspännande kris, men som trots sin enorma omfattning ändå är övergående. Klimatkrisen är annorlunda, den kommer att pågå under lång tid framöver och kräver att vi aktivt gör något.

Om utsläppen av koldioxid och andra växthusgaser i världen fortsätter öka i samma takt som vi sett de senaste årtiondena väntar ofantliga kriser såsom torka, översvämningar, naturkatastrofer samt kollapsade ekosystem med svält och miljardtals flyktingar som följd. De fattigaste som bidragit minst till klimatkrisen kommer drabbas hårdast och gör det redan nu. Detta måste vi förhindra. Eftersom det är de fossila bränslena som driver på den globala uppvärmningen måste samhällen på global till lokal skala göra sig oberoende av dessa bränslen. Vi måste, som forskare och klimataktivister världen över förordar, lämna olja, kol och gas i marken. Utan det har vi ingen chans att hejda klimatkrisen.

Förutom klimatkrisen pågår också flera andra sammanlänkade ekologiska kriser. Som exempel utarmas matjordar och fiskebestånd, naturskogar skövlas, mer och mer giftigt avfall produceras och arter utrotas snabbare än någonsin tidigare. Människan är helt beroende av naturens ekosystem och av biologisk mångfald. Pådrivande i alla dessa kriser är med tydlighet kapitalismen, med det ständiga fokuset på ekonomisk tillväxt och maximalavkastning på bekostnad av hållbarhet. Vinstmaximeringskraven i dagens ekonomiska logik har gjort att slit-och-släng-produkter är normen istället för kvalitet och kretslopp. Denna omätliga vinstjakt leder fram till att de miljövinster som görs äts upp av mer exploatering¹. Sverige och Sundbyberg är en del av detta som konsumenter och importörer av produkter och råvaror från hela världen.

¹ <https://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer/620-5623-9.pdf>

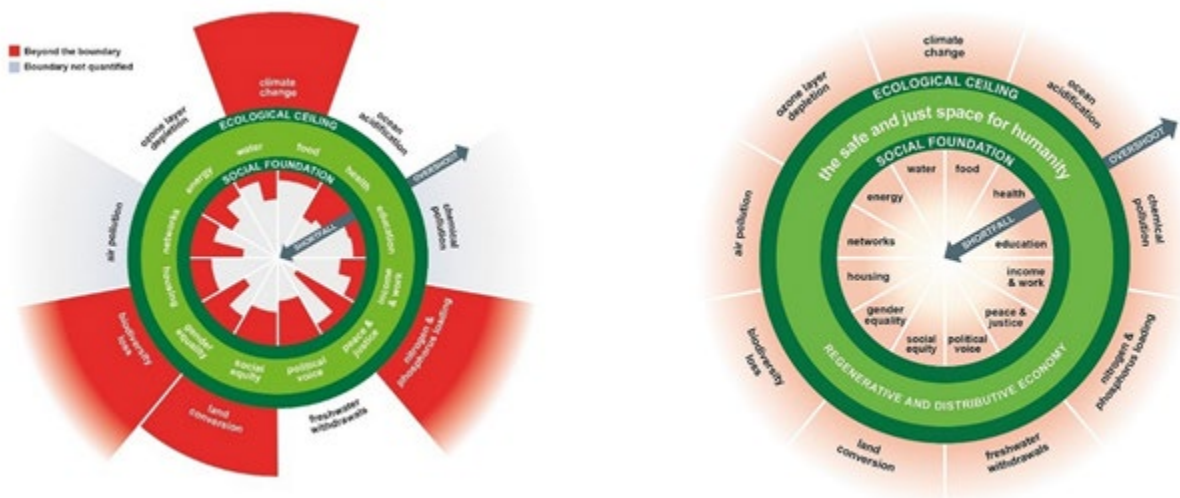

Munkmodellen för ett välmående samhälle inom planetens gränser

Politiken och samhällsekonomi är verktyg och inga mål i sig. De borde skapa goda förutsättningar för alla att leva välmående hälsosamma liv utan att det belastar klimatet och våra ekosystem. Det yttersta målet är därför inte ekonomiska mål utan ett jämlikt välmående samhälle inom planetens gränser. Människan och samhället är beroende av ett stabilt klimat och stabila ekosystem. Klimatet och naturen (ekosystemen) har gränser för hur mycket vi kan belasta dem innan de kollapsar och slutar tillhandahålla allt det vi behöver såsom mat och rent vatten. Det finns en gräns för hur mycket växthusgaser som kan släppas ut. Beroendet av jordens ändliga resurser måste sluta.

På grund av jordens begränsningar måste vi dela på det begränsade utrymme vi har. Alltså utrymmet att göra avtryck på ekosystem och klimat, samt utrymmet att förbruka ändliga resurser. Därför behöver miljöutrymme och resurser fördelas mycket mer rättvist än idag.

Detta rättvisa miljöutrymme illustreras av Kate Raworths munkmodell – som visar hur samhälle och ekonomi måste hålla sig både inom de ekologiska och de sociala gränserna (inom “munken”). Idag överskrider vi både de ekologiska och de sociala gränserna (andra bilden nedan)

En jämlik grön omställning

I Sverige släpper vi ut motsvarande nio ton koldioxid per person i genomsnitt om vi räknar med konsumtionens utsläpp². Det är över nio gånger mer än vad klimatsystemet klarar av. I Stockholmsregionen konsumerar vi naturresurser och producerar avfall som om vi hade fem jordklot. Men denna klimat- och miljöpåverkan är starkt skevt fördelad. Höginkomsttagare står för en oproportionerlig stor del av utsläppen. Till exempel släpper den rikaste procenten i Sverige ut cirka 10 gånger så mycket per person genom sin konsumtion som de fattigaste 50 procenten i Sverige³. Det är detta som är klimatorättvisa. Generellt köper höginkomsttagare flest prylar, kör mest bil, har störst hus, äter mest kött och flyger mest. Samtidigt påverkas låginkomsttagare och fattiga mest av klimatkrisen, både i Sverige och internationellt. Ojämligheten i inkomstfördelning har ökat snabbare i Sverige än i några andra OECD-länder fram till 2010⁴ och vi är nu bland de mer ojämlika länderna både vad gäller inkomst och förmögenhet⁵. Detta beror på den förda högerpolitiken och att ojämlikhet är självförstärkande i dagens samhälle. Eftersom ojämlikheten har ökat i Sverige är det en större och större del av miljöpåverkan som koncentrerats till de allra rikaste. Det står alltså klart att vi behöver klimatorättvisa – utan mer jämlikhet klarar vi inte en grön omställning.

Teknikomställning eller livsstilsförändring

Vi behöver styra mot hållbarare teknik så att varor och resor får en mycket lägre miljöpåverkan än nu. Det betyder att vi ändrar på *hur* vi gör saker. Men eftersom klimat- och miljökriserna är så akuta måste vi också ändra på *vad* vi gör. Exempelvis behöver flygande, bilism, animalisk konsumtion och materiell lyxkonsumtion minska totalt sett. Det är tydligt att det inte enbart kan vara upp till individen att ändra den ohållbara livsstil vilken präglar hela samhället, men som främst ger sig till uttryck bland de mest välbeställda. Samtidigt som samhället kan stötta låg- och medelinkomsttagare med hållbarare sätt att resa, konsumera och leva, behöver de rikaste göra avkall på sin materiella överkonsumtion.

Det leder dock oftast ingenstans att kritisera individer för en ohållbar livsstil. Att skuldbelägga kan ibland ha motsatt effekt på folks beteende. Att inspirera till en hållbar livsstil är bra, men idag är det svårt att leva helt hållbart. Det är möjligt att göra mer eller mindre hållbara val, men i dagens samhälle släpper de flesta ut mer, och alltså ökar sin miljöpåverkan, då de får mer pengar. En stor anledning till detta är för att de hållbara alternativen inte finns lättillgängliga. Kollektivtrafik, elbilar och närodlat ekologisk mat är ofta dyrare och krångligare än att

² <https://www.naturskyddsforeningen.se/artiklar/spelar-sveriges-utslapp-nagon-roll/>

³ <https://www.oxfam.se/blog/ny-rapport-synliggor-svensk-klimatojamlikhet>

⁴ <https://www.oecd.org/sweden/OECD-Income-Inequality-Sweden.pdf>

⁵ [https://mellerstanorrand.lo.se/home/lo/res.nsf/vRes/lo_fakta_1366027478784_den_ekonomiska_ojamlikhet%20en_i_sverige_pdf/\\$File/Den_ekonomiska_ojamlikheten_i_Sverige.pdf](https://mellerstanorrand.lo.se/home/lo/res.nsf/vRes/lo_fakta_1366027478784_den_ekonomiska_ojamlikhet%20en_i_sverige_pdf/$File/Den_ekonomiska_ojamlikheten_i_Sverige.pdf)

köra bilsbil och äta importerad kemikaliebesprutad mat. Miljökrisen beror alltså på ohållbara strukturer snarare än på individers val. Vi måste gemensamt lyfta blicken och som samhälle ta oss an den ekologiska krisen med investeringar samtidigt som vi gör det lätt att leva hållbart men svårt att leva ohållbart.

Samhällsinvesteringar i till exempel laddinfrastruktur och klimatsmarta bostäder tillsammans med ekonomiska styrmedel är viktiga steg framåt för den gemensamma omställningen. Men ekonomiska styrmedel får ej drabba de som knappt har råd med det nödvändigaste. Därför måste vi omfördela resurser från de rikaste. För att klara detta behöver vi även se en klimaträttsvis omfördelning. Många saknar boende, arbete, ekonomisk trygghet eller har inte råd att gå till tandläkaren.

Vi måste tydliggöra att en smart klimaträttsvis politik handlar om att förändra och förbättra, inte försämra, människors liv. Detta gäller speciellt för oss som saknar det mest grundläggande som bostad och ekonomisk trygghet. Det är dock så att de som nyttjar och exploaterar mest av jordens resurser, alltså släpper ut mest, är också de som vi kräver ska förändra sitt levnadssätt mest.

Att tvinga folk med låg inkomst att betala för den gröna omställningen riskerar att göra dessa personer motståndare till omställningen. Därför är en ekonomiskt omfördelande grön omställning det mest effektiva, skonsamma sättet, att bekämpa klimatkrisen och den ekologiska krisen. Det bästa för vår planet är inte att bara göra teknikförändringar eller bara ändra livsstilen det mest effektiva är att göra både och.

Välfärdens roll i omställningen

Att satsa på en stark välfärd medför en väldigt liten miljöpåverkan i jämförelse med att satsa på motsvarande privata tjänster eller privat konsumtion. Offentlig konsumtion (till största del välfärdstjänster) står för endast 10 procent⁶ av konsumtionsutsläppen i Sverige. Att öka den offentliga delen av ekonomin stärker inte bara det vi alla behöver såsom skola, omsorg, kollektivtrafik, kultur, idrott och sjukvård (vilka har underfinansierats under lång tid), det är också bättre för klimatet än att tillåta den privata konsumtionen att växa.

Det rimmar bra med munkmodellen att satsa på grundläggande behov som har liten miljöpåverkan. Det handlar om ett samhälle som håller ihop, en välfärd vi kan lita på, en ekonomisk och social trygghet med en levande kultur där mötesplatser, tillgång till natur och fritid ger oss mer tid att ägna åt det som verkligen betyder något.

⁶ <https://www.naturvardsverket.se/Sa-mar-miljon/Statistik-A-O/Vaxthusgaser-konsumtionsbaserade-utslapp-per-person/>

Ett hållbart Sundbyberg

Det finns mycket en stadskommun som Sundbyberg kan göra för att stötta hållbarare livsstilar och resande. Framförallt tror vi att det finns en stor vilja bland många sundbybergare att leva mer hållbart. Trots Sundbybergs lilla yta och goda cykel- och kollektivtrafikförbindelser så står bilismen för stora utsläpp. Konsumtionen av mat och andra produkter har stort klimat- och miljöpåverkan i andra delar av världen. Också i Sundbyberg kan vi se hur den rikaste delen av befolkningen konsumerar och släpper ut mest och därmed överskrider de ekologiska gränserna. Att även på kommunnivå så gott det går omfördela från de rikaste till majoriteten och speciellt till låginkomsttagare är därför viktigt.

Förutom att åtgärda den ohållbara konsumtionen och resandet, så är det viktigt att styra om investeringar. I Sundbyberg byggs det mer än på de flesta platser och själva byggandet har stor miljöpåverkan. Här ska kommunen ställa hårda krav på byggbolag, kvalitetssäkra hållbarheten i leverantörskedjan och premiera träbyggnader som lagrar kol. Det vi bygger måste också hjälpa sundbybergarna att leva mer hållbart. Det kan handla om att möjliggöra delning, att återbruka, underlätta cykelanvändning, bygga ut returstationer, bilpooler med mera.

Att nyttja och investera i smart teknik, hållbara byggnader, hållbara stadsmiljöer, och samtidigt fördela resurserna mer jämlikt är vägen framåt. Mycket har med långsiktig planering att göra, varför det är viktigt att fler samhällsviktiga verksamheter sker i kommunal regi, eftersom de då hamnar under ett icke vinstdrivande demokratiskt styre. Det är ett recept för långsiktighet, hållbarhet och mindre kortsiktig spekulation. Mycket måste dock ske på nationell och regional nivå, men Sundbyberg som kommun har alla förutsättningar att visa vägen framåt.

Målkonflikter

Vi är övertygade att det går att hitta lösningar som både minskar miljöpåverkan och förbättrar sundbybergarnas liv. Men vi ser också att det kan uppstå målkonflikter där möjlighet ges att uppnå sociala mål på bekostnad av miljömässiga eller vice versa. Ett påtagligt exempel i en tätbefolkad kommun som Sundbyberg är konflikten mellan grönytor och ny bebyggelse. Det finns inget självändamål i att fler ska flytta till ett Sundbyberg som redan är tätbefolkat men som behöver mer grönytor. Samtidigt behövs fler hyreslägenheter över lag i Stockholm och kan Sundbyberg bidra till detta är det bra. Redan planerade bostadsbyggen behöver investeringar i samhällsservice, vilket kräver byggen av nya skolor, förskolor med mera. Genom att prioritera och fokusera på sociala behov med minimal miljöpåverkan kan vi se när byggprojekt är motiverat och när det inte är det. Genom högt ställda miljökrav, i första hand genom att bygga på hårdgjorda ytor samt tillämpa gröna tak och väggar kan målkonflikter inom byggandet minska.

Bilismen behöver minska (även etanolbilar och elbilar har stor klimat- och miljöpåverkan ur ett livscykelperspektiv) men minskad bilism ska inte försvåra vardagen för barnfamiljer, äldre och andra som i dagens samhälle har behov av bil. Politikens fokus skall vara att erbjuda och stärka fullgoda hållbara resealternativ och få bort slentrian- och överflödigt bilåkande.

En annan fråga är allt som produceras utanför Sundbyberg, men konsumeras i kommunen. Tyvärr är ofta även de mest hållbara produkterna ej det. Istället för att vara nöjd och anse sig färdig när vi valt de minst dåliga alternativen bör vi vara ärliga och peka på behovet av reformer på högre nivå. Nationell och/eller global politik är outhärlig för en grön omställning och Sundbyberg skall inspirera och driva på för större politisk förändring.

Våra principer och metoder

Smarta miljömål

Om politiken ska lyckas styra mot ett hållbart samhälle måste alla beslut svara på frågan om det ökar välbefinnandet inom planetens gränser. Miljöpolitiken får inte vara en fråga vid sidan om, den ska genomsyra all vänsterpartistisk politik vi för. Men målet ska också vara att skapa ett ramverk för alla beslut och all verksamhet inom Sundbybergs stad – en strategi för verklig hållbarhet. Hur man uppnår välbefinnande inom planetens gränser är naturligtvis en politisk fråga, men målet måste vara tydligt och klart inom alla politikområden och alla förvaltningar i kommunen.

Miljö- och klimatmål bör utgå från den senaste forskningen och internationella avtal såsom Parisavtalet. Kommunen bör utlysa klimattönläge för att signalera att det handlar om en existentiell kris. Miljö och klimatmål ska utgå från denna krisinsikt.

Stadens hållbarhetsstrategi och Stadshus AB bör ha ambitiösa klimat- och miljömål. Målen bör rimligtvis sättas för årsvis löpande uppföljning. De kan handla om allt ifrån energiförbrukning och utsläpp till sundbybergares resor, återvinning och återanvändning.

Målen bör följa “SMART”-principen:

- **Specifikt**, mål skall vara tydliga konkreta och avgränsade
- **Mätbart**, mål skall vara kvantifierbara och/eller följa kvantifierbara indikatorer
- **Accepterat**, mål skall vara lättförståeliga för att vinna acceptans hos de som arbetar för dess måluppfyllnad
- **Realistiskt**, mål skall vara praktiskt genomförbara
- **Tidsbundet**, mål skall vara avgränsade under rimliga tidsperioder

Vissa nödvändiga förändringar i sundbybergarnas livsstilar kan vara svåra att uppnå med enbart de kommunala redskapen. Sådana förändringar borde likväl skrivas in som visioner vid sidan om miljömålen, eftersom dessa ej kan vara tidsbundna på kommunal nivå. Detta för att tydliggöra i vilken riktning regional-, nationell- eller global politik behöver ta.

Koldioxidbudget

Vi vill att Sundbyberg inför en koldioxidbudget som alla beslut förhåller sig till och att även denna har årsvis uppföljning. För att säkerställa detta skall staden också anställa miljöstrateger med kompetens inom livscykelanalyser, se avsnittet nedan.

Klimat- och miljömål vilka ligger för långt i framtiden riskerar få sitt arbete uppskjutet vilket leder till att dessas åtgärder riskeras att försenas. Dessutom blir de totala utsläppen över tid större om de snabbaste utsläppsminskningarna görs i framtiden, då omöjliggörs ex. Parisavtalets mål om att begränsa temperaturökningen under två grader, med sikte på 1,5 grader. En koldioxidbudget gör att beslutsfattare måste ta ansvar varje år för att minska utsläppen och även hantera tidigare års utsläpp. Budgeten bör vara baserad på forskningsläget och inkludera utsläpp inom kommungränserna samt kommuninvånarnas konsumtion och resor. Utsläpp som är svåra att påverka som kommun bör ändå finnas med för att visa på behovet av nationella åtgärder.

Cirkulär ekonomi

Cirkulär ekonomi är ett mycket större koncept än bara avfallshantering. Det innebär en ekonomi baserad på kretslopp istället för på linjär slit-och-släng-konsumtion. Det handlar om att allt tillverkat ska användas så länge som möjligt genom återbruk, i sista hand materialåtervinnas och i nödfall förbrännas till energi. Bara så mycket resurser ska tas från naturen så att ekosystemen hinner producera nytt. Alltså ska så kallade ändliga resurser såsom olja, gas och jungfruliga mineraler (utvunna ur naturen) undvikas i största mån. All energi skall först och främst vara flödande (eller i andra hand från rester), det vill säga komma från sol-, vind- och vattenkraft.

Cirkulär ekonomi innebär alltså att det finns prioriteringsordning för produkter, i fallande ordning:

1. Designa och producera för lång produktlivslängd
2. Dela med andra och återbruka
3. Laga eller renovera
4. Materialåtervinna
5. Bränna för energi

Kreativ bokföring och förnybar energi

Det finns många sätt att på pappret framstå som miljövänlig genom “kreativ bokföring”. Klimatkompensering är i många fall ett sådant sätt och bör undvikas. Det riskerar att bli ett sätt att “köpa sig fri” och minska motivationen för verkliga utsläppsminskningar. Det finns många problem med klimatkompensation såsom tillförlitlighet i data, additionalitet (skulle åtgärden ha skett i alla fall?) och negativa spilleffekter från klimatkompenseringsprojekt. Det behöver inte vara fel att stödja externa projekt som minskar koldioxid i atmosfären, men det borde då kallas just stöd vid sidan om kommunens egen verksamhet.

I och med kommunens energiproduktion, dess inköp och policys bör flödande energislag prioriteras i största mån. Flödande energislag är den energi som inte är lagrad i materia utan hämtas från den ständiga solstrålningen eller jordens rotation. Det kan vara solenergi, vindenergi, vatten- eller vågkraft. Det bredare begreppet “förnybar energi” riskerar att innefatta ohållbara former av biobränslen. 500 forskare har varnat USA och EU om att biobränslen från skogen förvärrar klimatkrisen⁷. I dagsläget räknas dock alla biobränslen som klimatneutrala i utsläppsstatistiken. I linje med forskarna anser vi att biobränslen bara bör räknas som klimatneutrala om de baseras på verkliga restprodukter och har kort omloppstid för kolet. Exempel på detta kan vara biogas från matavfall, gödsel eller jordbruksprodukter. Skogsprodukter har däremot lång omloppstid för kolet och är därmed inte klimatneutrala ur ett relevant tidsperspektiv. När träprodukter bränns blir det till koldioxid i atmosfären idag, men nyplanterade träd tar upp samma koldioxid 30–100 år fram i tiden. Vad gäller restprodukter från skogsbruk bör krav ställas på hållbarheten i skogsbruket, eftersom även att köpa “restprodukter” gynnar den industrin. Biogrödor tränger också undan matproduktion, människor och leder till skogsskövling. Problemen och svårigheterna kring biobränslen gör att flödande energislag alltid bör prioriteras.

Livscykelanalys

Livscykelanalyser (LCA) bör tillämpas på byggnader och inköpta maskiner, mat och andra produkter. Med livscykelanalys menas att hela varukedjans miljöpåverkan vägs in. Långsiktiga miljöeffekter av investeringar bör också beaktas. Detta är relevant till exempel vid upphandling. Vänsterpartiet nationellt driver generellt högre skatter på klimat- och miljöförstörande utsläpp kring fler varor och tjänster, tillsammans med kompensatoriska åtgärder för medborgare och speciellt låginkomsttagare.

⁷ <https://www.dn.se/sverige/forskare-uppmanar-usa-och-eu-sluta-stodja-biobranslen/>

Dialog och demokratiska samtal

Kommuninvånare bör aktivt bjudas in och få ta del av beslut samt komma med synpunkter och idéer tidigt kring förslag som påverkar deras vardag. Uppsökande verksamhet bör inrättas för att nå ut till de som självmant ej engagerat sig. Om vi ska ställa om Sundbyberg behöver människor känna och förstå att de är delaktiga i omställningen. Stärk dialogen med fler samråd i tidiga skeden av beslut.

Våra miljöpolitiska förslag

Utlys klimatnödläge

Vi vill att Sundbybergs stad officiellt erkänner att vi befinner oss i ett klimatnödläge fram tills det att världens nationer säkerställt att Parisavtalets mål uppnås. Klimatmål och all politik ska utgå från denna krisinsikt som grundar sig i Parisavtalet och klimatforskningen. Därtill ska kommunen inrätta en koldioxidbudget utifrån IPPC:s senaste forskning, som uppdateras och följs upp årsvis. Koldioxidbudgeten bör innefatta territoriella utsläpp och uppskattningar av konsumtionsutsläpp. Vi vill även att staden ska prioritera samarbete med andra kommuner nationellt och internationellt för att bygga kompetens och god praxis kring klimatarbetet.

Cirkulär ekonomi och hållbar konsumtion

Gynna lokal handel och föreningsliv

Kommunen kan på olika sätt underlätta för lokala småföretag. Med ett rikt utbud av tjänster och produkter nära sundbybergarna minskar transporter och resor, men det skapar också arbeten, inkomster och social sammanhållning gynnas. Ett rikt lokalt förenings-, kultur- och idrottsliv minskar behovet av att resa med bil, ökar social sammanhållning och minskar utanförskap i kommunen. Några verktyg för att gynna lokal handel och ideell sektor är upphandling, tillstånd, offentlig-privat-ideella samarbeten och bygdebolag⁸.

Miljörådgivare

Det ska vara lätt att leva hållbart. En miljörådgivare kan förse råd, stöd samt förmedla information till privatpersoner, föreningar, fastighetsägare och företag om hur man kan leva mer miljö- och klimatsmart. Forskning visar att beteenden är lättast att påverka när människor hamnar i ett nytt sammanhang, till exempel när man är nyinflyttad. Därför skall denna även ha en uppsökande roll, digitalt eller fysiskt.

Omställningsfond

Miljörådgivaren bör även kombineras med en miljö- och klimatomställningsfond som kan ge ut lån och eventuellt bidrag till föreningar och stadsmedborgare som vill starta projekt för att minska miljöpåverkan. En stor del av kommunens och Stadshus AB:s överskott kan investeras i denna fond. Sundbyberg stad kan även utnyttja möjligheten att medfinansiera och underlätta ansökningar om statliga medel för klimatomställning.

⁸ Exempelvis ta lärdom från lokala initiativ som lokalvalutan i Qoin i Nederländerna.

Returpunkter

SÖRAB (eller annan aktör) ska, med stöd av kommunen, utöka med fler returpunkter, där sundbybergare kan lämna och hämta saker. Returpunkterna kan, i samarbete med civilsamhället, göras till samlingsplatser med möjlighet till café och workshops för hållbar livsstil. Returpunkterna bör också tillhandahålla mindre verkstäder där invånare kan få hjälp med reparationer och låna verktyg på plats. En returpunkt kan också ha ett så kallat. "cykelkök" – cykelservice och inlämning av trasiga cyklar för reparation, som sedan säljes billigt.

Verktysbibliotek och fritidsbank

Vi vill att det skall finnas verktysbibliotek och fritidsbank. Boende kan exempelvis vara medlemmar i en pool för att sedan kunna låna verktyg. Förvaltaren borde ta initiativet till att upprätta verktysbibliotek. Staden skall upprätta en fritidsbank där barn och vuxna kan låna kultur-, frilufts- och sportredskap, såsom skridskor, bollar, skidor, instrument med mera.

Underlätta för grannar att dela

Kommunen och Förvaltaren kan vara pådrivande i att skapa möjligheter för boende att dela och återanvända prylar och möbler, antingen, i mån av plats, genom rum i anslutning till sorteringsrum, eller via digitala verktyg där grannar kan kommunicera och samordna delning av saker.

Insamling av matavfall i alla hus

Alla stadsdelar och bostadskvarter skall erbjuda insamling av matavfall och vi skall verka för att öka återvinningsgraden. Matavfall skall alltid minst av allt bli biogas (som idag) eller omsättas för att leda till negativ klimatpåverkan⁹.

Stimulera mer återvinning

Det ska vara nära, lätt, bekvämt och fräscht att återvinna. Standard och efterlevnad behöver höjas och kampanjer för att höja kunskapen om hur man sorterar avfall behövs. Utred utökade incitament för ökad återvinning – till exempel avgifter för "övrigt avfall" för hyresvärdar, bostadsrättsföreningar och husägare. Så kallad "nudging" (att med enkla knep göra önskat beteende lättare) kan användas både för ökad återvinning och minskad nedskräpning, positiva exempel finns på att det kan fungera¹⁰.

⁹ Se exempelvis bokashikompostering.

¹⁰ https://www.recyclingnet.se/article/view/647324/battre_avfallssortering_med_nudging
<https://hsr.se/nyheter/nya-metoder-halverade-antalet-fimpar-i-skarholmen>

Transport

Utsläppsfri fordonspark och kollektivtrafik

Staden ska verka för att främja el, biogas, grönt framställd vätgas eller andra energislag utan direkta miljö- och klimatskadliga utsläpp¹¹ (se avsnittet Kreativ bokföring och förnybar energi). Utbyggnaden av lättillgängliga laddstolpar ska exempelvis snabbas på. Kommunens egna fordon ska så snabbt som möjligt på samma sätt bli utsläppsfria. Vi vill trycka på regionen att bättre binda ihop olika områden (såsom Ursvik med Järva, Brotorp och Roslagsbanan) med utsläppsfri kollektivtrafik¹², samt i stort underlätta minskat bilresande.

Smartare transporter

Samordna transporter inom kommunens verksamhet, till exempel varuleveranser, med ett varucenter. All matlagning för kommunens verksamheter ska ske i egen regi, med högre krav på närodlat (även vegetabiliskt och ekologiskt, se punkten Hållbar mat nedan).

Stadsplanering för fotgängare och cyklister

Vi skall stadsplanera så att cykel-, gång- och kollektivtrafik premieras genom att de erhåller de snabbaste färdvägarna. Vi vill att staden tillhandahåller gratis låncyklar, cykelservice och andra cykelkampanjer. Vi skall även säkra tillgängliga cykelvägar, se till att det finns gott om cykelparkeringar samt se över möjligheten att göra om väg i stadsmiljöer till gångator eller cykel- och gångator. Detta kommer minimera antalet bilvägar ämnade för privatbilism, vilket frigör yta och ger en trevligare stad och renare luft.

Vi vill att kommunen skall låna ut elcyklar gratis under en kort period till utvalda grupper som kör för mycket bil.

Byggnade och fastigheter

Trähus framför betong

Träbyggnader lagrar kol och ger därmed negativa utsläpp (koldioxid försvinner från atmosfären) så länge byggnaderna får stå kvar. Alla nybyggen bör ha stomme och, så mycket som möjligt av övrig konstruktion, av material i trä från hållbart certifierat skogsbruk. Även renoveringar ska prioritera trämaterial. Krav skall ställas på att träet kommer från hållbart skogsbruk och inte från ekologiskt värdefull gammelskog.

¹¹ Ett föredöme att ta efter är det gröna vätgasinitiativet i [Mariestad](#), där grön vätgas från sol och vatten skall användas för att successivt ersätta kommunens bilflotta.

¹² Märk att kollektivtrafiken faller under regionens ansvar.

Solceller i fönster och tak och växtlighet på alla tak

Kommunens byggnader skall sträva efter att producera överskottsel. Således strävar vi efter att få på plats solcellsinstallationer och/eller “gröna” tak vid nybyggnationer och renoveringar.

Förvaltarens bostäder skall göra befintliga hyreshus självförsörjande på el (i stil med Vårgårda bostäder som använder solceller och energilagring med grön vätgas).

Ställ krav vid byggande

Ambitionen måste vara en försiktig avvägning mellan nytta och miljöpåverkan vid nybyggnation samt att grönytor bevaras och utökas. Vi skall ställa höga miljökrav utifrån livscykelanalyser vid exploatering av kommunal mark. Detaljplaner skall inkludera höga krav med avseende på sanering, giftiga material och dagvattenhantering för att minimera föroreningar genom avrinning. Kommunen skall ha höga, och sträva efter ständigt högre, energieffektivitetskrav vid nybyggnation¹³.

Byggprojekt i sig skall vara klimatsmarta och mark får bara säljas efter att bygglov beviljats, som man gör i Örebro. Vi skall satsa på hus som ger möjlighet för kompisboenden, kollektiv och co-living (att bo i egna lägenheter men ha gemensamma ytor, matlag och aktiviteter). Detta gör både husen yteffektiva, kan underlätta för hushållsekonomin och möjliggör ett liv med mer gemenskap, delande och mindre miljöpåverkan.

Klimatsmarta renoveringar

Energieffektivisera enligt bästa standard vid alla renoveringar (men vid eventuell konflikt ska hänsyn också tas till hyresnivå. Eventuellt kan en kommunal omställningsfond (se ovan) medfinansiera hållbara renoveringar). Renovera bara när det behövs av miljöskäl eller på grund av eftersatt standard. Fokus skall ligga på reparation framför ersättning vid renoveringar. Funktionsdugliga lekparkar med mera behöver inte bytas ut, utan kan vid behov rustas eller repareras.

Bevara grönt

Nybyggen bör ske i första hand på redan hårdgjorda ytor och kollektivtrafiknära. Kraven på grönytefaktor ska vara hög, i det räknas biologisk mångfald och ekosystemtjänster in. Ekosystemtjänster är sådant som naturen ger och vi människor drar nytta av. Det kan handla om naturens tjänst att hantera dagvatten, reglera temperatur, luftrening och bullerdämpning.

Vi skall stadsplanera så att bostadskvarter, skolor och förskolor har nära till naturreservat eller parker. Vi skall skydda Kymlinge, Rissne ängar, Golfängarna, utöka Igelbäckens naturreservat och, om möjligt, stärka naturskyddet.

¹³ Se passivhus och plushus samt tidigare krav på solceller

Underlätta hållbar livsstil

Nya hus ska underlätta för cykling, bilpooler, användning av kollektivtrafik, återvinning, återanvändning samt delning av prylar, möbler och kläder. Vi skall hålla en aktiv en handlingsplan för hur cykling, gång och kollektivtrafik skall kunna öka. Nyinflyttade i Förvaltarens bostäder ska få en introduktion om cykelrum, cykelvägar, återvinningsrum, verktygsbibliotek och returpunkter. Kommunen skall ställa krav på övriga hyresvärdar att erbjuda samma faciliteter och möjligheter.

Alla nyinflyttade i kommunen skall få information samt stöd till att etablera vanan att cykla och ta kollektivtrafiken¹⁴.

Biologisk mångfald, stadsodling och naturkontakt

Rädda insekter och den biologiska mångfalden

Anlägg fler blommande växter, vildängar och ängsplättar för insekter, samt anlägg insektshotell¹⁵. Spara in arbete på att låta bli att klippa gräsplättar, vilket ger naturlig blomning och skapar ängshabitat för insekter. Detta leder till att vi höjer den biologiska mångfalden. I detaljplaner för nybyggnation och upprustning av bostadsmiljö ska vi ställa krav på fler gröna ytor på marknivå, väggar och där det är möjligt även på tak.

Närodlat

Anlägg en park i staden med ätbara grödor och frukter, där invånare kan plocka bär, frukt, nötter och örter¹⁶. Parken kan även bli en plats för möten och lärande om matens ursprung, exempelvis för skolor. Återetablera det kommunala växthuset. Låt det bli en öppen plats för ideella föreningar och erbjud möjlighet att odla och lära sig odling. Vi skall plantera fler fruktträd i staden och verka för fler koloniodlingsområden.

¹⁴ Forskning visar att det är lättast att skapa nya vanor som nyinflyttad.

https://www.mynewsdesk.com/se/ivl_svenska_miljoinstitutet_ab_/news/aatta-framgaangsfaktor-foer-att-lyckas-med-en-beteendefoeraendring-303191

¹⁵ Högar av pinnar, stockar, hål i träväggar, insektholkar med mera

¹⁶ Detta har testats av andra kommuner:

<https://omvarldsbevakning.byggjtjanst.se/artiklar/2020/november/nya-parker-fylls-med-atbara-vaxter/>,

<https://hallbartsamhallsbyggande.se/nyrenoverad-stadspark-med-atbart-strak/>,

<https://www.almhult.se/sv/miljohalsa/naturenialmhult/naturvardsarbete/blendasbackeenatbarpark.4.7280dade1639e9bfc5c85968.html>

Upphandling och kommunala bolag

Eget elbolag och hållbar energi

Vi skall verka för att staden startar ett eget elbolag med fokus på att sälja överskottsel. Staden skall verka för att öka mängden förnybar energi. Till exempel genom att se till att det monteras solceller på tak, i fönster¹⁷, byggs vindkraftverk samt satsas på energilagring såsom med grön vätgas.

Hållbar mat

Vi skall öka andelen vegetabilisk och ekologisk mat i alla stadens verksamheter, animalisk överkonsumtion är inte förenligt med ett hållbart samhälle^{18 19}. För att nå dit skall vi utbilda kökspersonal i vegetarisk och vegansk matlagning. Det kött, animaliskt och den fisk som serveras skall följa WWF:s kött-, fisk- och mejeriguide (eller One-planet-plate-modellen). Kommunen skall även upprätta en handlingsplan för att matsvinnet ska upphöra²⁰.

Skärp upphandlingspolicyn

Allt som upphandlas ska, förutom att ta till vara på sociala kriterier, uppfylla tydliga miljökriterier. Detta berör allt ifrån mat, transport, maskiner, datorer och tjänster. Här skall i största möjliga mån Livscykelanalyser tillämpas och kontrolleras för att säkerställa en sådan efterlevnad. Kommunen skall verka för att tillgodose så mycket av sitt elbehov från förnyelsebara källor som möjligt samt att öka andelen förnyelsebar inköpt el. Vi skall hålla en uppdaterad svartlista över livsmedel och ursprungsländer vi ej omsätter i förvaltningen på grund av miljöskäl eller andra hållbarhetsskäl. Kommunen skall verka för att upprätta långsiktiga avtal med närliggande eko-bondgårdar i syfte att öka mängden ekologiskt närproducerad icke-animalisk mat, samt verka för en kontinuerlig ökning inom dessa kategorier.

Kollagring

Norrenergi ska utreda kollagringstekniker. Ett bra alternativ kan vara att elda biokol – kolrika restprodukter förbränns helt utan utsläpp och blir till kolbindande jordförbättringsmaterial. Detta finns redan i Högdalen och skapar negativa utsläpp, alltså att koldioxid försvinner från atmosfären.

Drivkraft att spara energi

Förvaltaren skulle kunna betala elnätsavgiften åt boenden och istället ta högre elavgift för förbrukad el – ger möjlighet för boenden att sänka sina kostnader och sin elförbrukning.

¹⁷ <https://scitechdaily.com/invisible-solar-panels-how-tomorrows-windows-will-generate-electricity/>

¹⁸ För en rad negativa miljöeffekter, se <https://youaretheirvoice.com/pages/the-daunting-facts>

¹⁹ Animalisk matproduktion står för ca <https://www.nature.com/articles/s43016-021-00358-x.epdf>

²⁰ Vi kan, exempelvis, frysa överskott och driva på för samarbeten med lokala mataffärer och restauranger.

Verka för att Norrenergi differentierar avgift för värme/kyla beroende på hur mycket boende eller företag använder – det ger drivkraft att minska energiförbrukningen och möjlighet för kunder att sänka kostnaderna.

Klimatsmart sparande

Alla kommunens placeringar ska vara fossilfria, Svanenmärkta fonder och gröna obligationer ska väljas där det är möjligt. En del överskott bör placeras i en egen miljö- och omställningsfond för gröna investeringar i staden.

Utsläppsrätter

Överskott av utsläppsrätter från Norrenergi får aldrig säljas. Norrenergi skall hålla kvar utsläppsrätterna till EU:s reservfond där de senare makuleras (tas bort). Kommunen skall alltid verka för att inte spå på det redan stora överskott av utsläppsrätter i systemet.

Vattenhantering

Vi skall ge förutsättningar för en hållbar slamhantering genom tekniksatsningar i avloppssystemet²¹.

Avslut

Vi befinner oss i en existentiell kris - ett klimatnödläge! Vi har inte tid att vänta på resten av världen. Sundbyberg måste våga gå före och inspirera andra kommuner och städer. Genom att ställa om jämlikt och hela tiden utgå ifrån våra mänskliga behov inom planetens gränser kan vi förbättra livet för sundbybergare både nu och i framtiden. Alla som jobbar mot dessa mål är våra allierade i kampen för en grön omställning.

Nu sätter vi igång!

²¹ Exempelvis genom uppföljning och implementering av teknikförslag från SOU 2020:3 <https://www.regeringen.se/48e7cd/contentassets/3d68880d2e6942f3a1dccb158e46beb7/hallbar-slamhantering-sou-20203>

